

Литература

1. Аитов, И.С. Геоэкологический анализ для регионального планирования и системной экспертизы территории (на примере Нижневартовского региона): автореф. дис. ... канд. геогр. наук; Нижневартовский гос. гуман. ун-т; 250036 / И.С. Аитов. – Барнаул, 2006. – 18 с.
2. Андреева, И.В. Организация системы особо охраняемых природных территорий на основе ландшафтного подхода (на примере Алтайского края): автореф. дисс. ... канд. геогр. наук; Ин-т водных и экол. проблем СО РАН; 250036 / И.В. Андреева. – Барнаул, 2005. – 30 с.
3. Беларусь (BY) [Электронный ресурс] // Данные OSM в формате shape-файлов. Слои. – Режим доступа: <http://beryllium.gis-lab.info/project/osmshp/region/BY>. – Дата доступа: 10.03.2017.
4. Иванов, А.Н. Охраняемые природные территории: учебное пособие / А.Н. Иванов, В.П. Чиждова. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2003. – 119 с.
5. Ландшафтная карта Белорусской ССР / под ред. А.Г. Исаченко. – М.: ГУГК, 1984.
6. Панченко, Е.М. Экологический каркас как природоохранная система региона / Е.М. Панченко, А.Г. Дюкарев // Вестн. Томск. гос. ун-та. – Вып. 340. – 2010. – С. 216-221.
7. Реймерс, Н.Ф. Охрана природы и окружающей человека среды: Словарь-справочник / Н.Ф. Реймерс. – М.: Просвещение, 1992. – 320 с.

Summary

A.S. Sokolov. Anthropogenic Transformation of the Landscapes of the Vitebsk Region and the Efficiency of Their Protection in the System of Protected Areas.

The article shows the features of anthropogenic transformation of the Vitebsk region landscapes, which was defined by the value of I.S. Aitov geoeological coefficient. A map of region landscapes ecological state is created. The dependence between landscape environmental state and landscape genera and subgenera, the representation of each genera and subgenera in the system of protected areas of the region are analyzed which led to the conclusion about the need to optimize the network of protected areas. In crisis and disaster state there are three genera of landscapes (moraine-lake, hilly-moraine-lake, loess), constituting a total of 41,8% of the area. However, these landscapes occupy an insignificant fraction of the territory of protected areas in the region (6,5%). Among the most disturbance subgenera there are subgenera with a cover of loess-like loams, discontinuous cover of fluvial-glacial loam and sandy loam, surface cover of sandy loam–clay loam moraine. They take 30,6% of the territory of Vitebsk region, however, their representation in the protected areas is only 3,2%.

Key words: *landscapes, ecological state, geoeological coefficient, specially protected areas, landscape optimization.*

УДК 630 (477.52)

І.В. Мельникова, О.В. Бова

ТИПИ ЛІСІВ КРАСНОПІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ ТА ЇХ ГОСПОДАРСЬКЕ ЗНАЧЕННЯ

У статті наведені результати аналізу природно-географічних особливостей лісів Краснопільського району Сумської області. З'ясовані типи лісів та прослідкований їх взаємозв'язок з ґрунтовим покривом і рельєфом місцевості. Встановлено господарське значення лісів. Для дослідження типів лісових насаджень був застосований метод картографування для просторового їх відображення на місцевості. При написанні статті на основі аналізу карти ґрунтів адміністративного району та наданого ДП «Краснопільське лісове господарство» переліку лісових масивів за основними деревними породами була складена й проаналізована карта-схема типів лісів Краснопільського району за ґрунтово-рослинними умовами.

Ключові слова: *ліс, типи лісів, Краснопільський район.*

Постановка проблеми. Дослідження лісових масивів Краснопільського району має важливе значення з точки зору особливостей їх географічного по-

ширення, складу, типології та використання лісових ресурсів у господарських цілях. Адміністративний район є слабо вивченим у географічному відношенні дослідження лісистості. Результати, наведені в даній статті повинні стати фундаментом для подальших досліджень. Наведений матеріал має краєзнавче значення та може бути використаний вчителями географії та біології.

Метою статті є визначення типів лісів Краснопільського району, їх взаємозв'язок з ґрунтовим покривом та рельєфом місцевості, з'ясування господарського значення лісових ресурсів. Для досягнення даної мети був виконаний аналіз природних умов лісів, створена та проаналізована карта-схема типів лісів району дослідження.

Виклад основного матеріалу. Загальна площа лісового фонду Краснопільського району становить 21592,8 га. Лісові масиви Краснопільщини розміщені нерівномірно. Незважаючи на те, що більша площа території району зайнята сільськогосподарськими угіддями, за лісистістю Краснопільський район (21,1%) займає провідні позиції у Сумській області [2, 5].

Класифікація лісів є основною задачею лісової типології. Тип лісових насаджень, на думку Г. Ф. Морозова, визначається за рельєфом і ґрунтово-рослинними умовами. Таку ж думку по виділенню типів лісів має І.І. Гуторович, який визначав їх безпосередньо за зовнішніми ознаками рельєфу та ґрунтово-рослинних умов [5]. Аналізуючи досвід вчених по виділенню типів лісових насаджень, серед лісових масивів Краснопільського району було виокремлено чотири основні типи лісів у процесі складання відповідної карта-схеми (рис. 1).

Кленово-липово-дубові ліси розміщені окремими масивами, переважно в межах високих розчленованих та підвищених лесових рівнин вододільного плато. Дані лісові масиви зростають на сірих опідзолених ґрунтах, з вмістом гумусу 2-2,5%, мають підзолистий горизонт незначної потужності [3]. Характерні сільськогосподарські угіддя на місці колишніх лісів.

Дубові і кленово-ясенево-липово-дубові ліси представлені окремими масивами в межах високих та підвищених лесових рівнин вододільного плато, характерні для пологих схилів. Дані ліси зростають на темно-сірих лісових ґрунтах з вмістом гумусу 3-3,5% та потужністю гумусового горизонту 30-35 см [3]. На територіях, які колись були зайняті лісами вирощують сільськогосподарські культури.

Соснові, березово-осикові насадження, в меншій мірі сосново-дубові ліси розміщені окремими масивами в межах піщаних дрібногорбистих рівнин I надзаплавної тераси та низьких лесових рівнини II надзаплавної тераси річок Рибиця та Сироватка. Лісові масиви зростають на дерново-підзолистих ґрунтах з вмістом гумусу 1,5-2,5%, мають чіткий виражений підзолистий горизонт до 20 см [3]. Сільськогосподарські угіддя, на місці яких колись були ліси, зайняті полями озимої пшениці та кукурудзи.

Заплавні ліси (насадження вільхи сірої та чорної, плакучої верби, білої тополі) розміщені вздовж річкових долин Псла, Рибиці, Сироватки та Боромлі у вигляді окремих смуг. Ліси зростають на лучно-болотних ґрунтах річкових заплав, де ґрунтові води близько підходять до поверхні [4]. Дані ґрунти мають

ознаки оглеєння, вміст гумусу 3-6%, характерний оторфованій ґрунтовий профіль [3]. Доцільно використовувати територію, яка колись була зайнята лісами під високопродуктивні сільськогосподарські угіддя.

М 1:650000

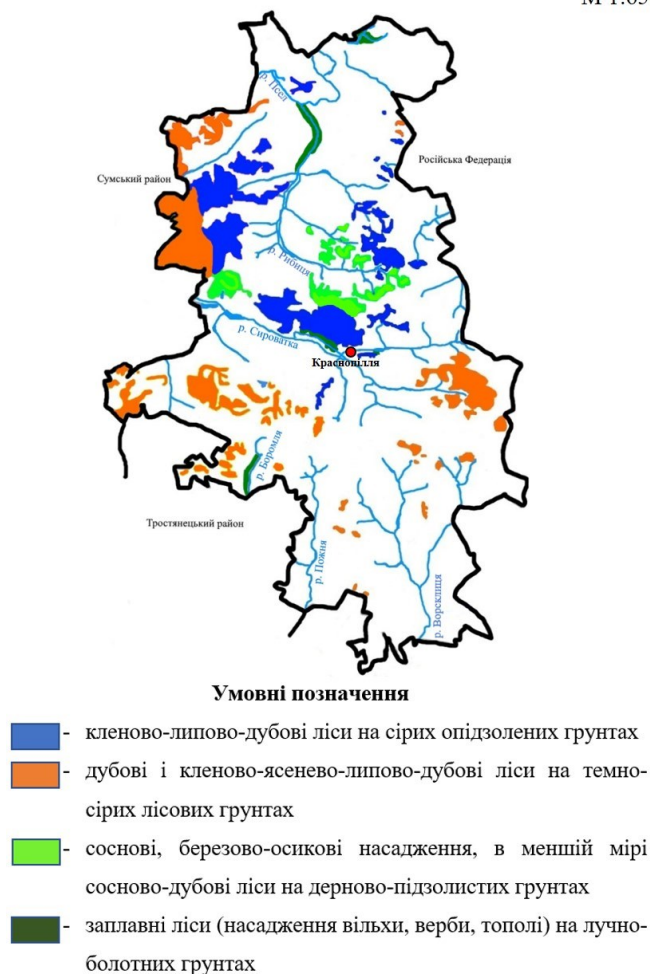

Рис. 1. Типи лісів Краснопільського району

Ліси Краснопільського району виконують значну роль сировинного ресурсу. Задовольняють свою потребу у високоякісній деревині Краснопільський, частково Сумський та Тростянецький адміністративні райони. Найбільшими споживачами є сільськогосподарські та промислові підприємства, а також місцеве населення. Лісові ресурси являються основною базою лісозаготівельної і деревообробної промисловості, де зайнята роботою значна частина місцевого населення. Переробкою деревини займається ДП «Краснопільське лісове господарство». Целюлозно-паперова промисловість в районі розташування лісгоспу відсутня. Розмір вивозу деревини і готової продукції на експорт не впливає на лісовий фонд Краснопільщини. Наявні в лісовому фонді сільськогосподарські угіддя використовуються для потреб лісової охорони, робітників і службовців лісового господарства [5].

З побічних лісових користувань мають місце: випасання худоби в лісових масивах, що прилягають до населених пунктів, розміщення пасік, збирання лікарських рослин, ягід, грибів. Крім задоволення потреб народного господарства в деревині і продукції побічних лісових користувань, лісові насадження мають

важливе природо-охоронне і рекреаційне значення. Нараховується 6 об'єктів природно-заповідного фонду серед лісових масивів Краснопільщини [5].

Висновки. Карта-схема виділених типів лісів показує територіальне розміщення лісових масивів за основними панівними породами дерев. Значну роль у виділенні типів лісів відіграв ґрунтовий покрив та рельєф місцевості. Домінуючою породою дерев у лісах є дуб звичайний, найбільшого поширення набули сірі лісові ґрунти, які є характерними для вирощування широколистяних насаджень із високопродуктивних деревних порід. Лісові масиви Краснопільського району є цінним сировинним ресурсом у народному господарстві та потребують постійного відновлення й охорони. Тому, особливу увагу необхідно приділяти подальшій інтенсифікації лісового господарства та всебічному покращенню використання лісових ресурсів.

Література

1. Атлас Сумської області / Ред.кол. : Ф.В. Зузук, М.І. Білик та ін. – К. : Укргеодезкартографія, 1995. – 40 с. 2. Корнус А.О. Географія Сумської області: природа, населення, господарство / А.О. Корнус, І.В. Удовиченко, Г.Г. Леонтєва, В.В. Удовиченко, О.Г. Корнус. – Суми: ФОП Наталуха А.С., 2010. – 184 с. 3. Маринич О.М. Фізична географія України: підручник / О.М. Маринич, П.Г. Шищенко. – К. : Знання, 2005. – 511 с. 4. Погребняк П.С. Общее лесоводство / П.С. Погребняк – М. : Колос, 1968. – 440 с. 5. Проект організації та розвитку лісового господарства ДП «Краснопільське лісове господарство» Сумського обласного управління лісового та мисливського господарства Державного комітету лісового господарства України, 2008. – 200 с.

Summary

I.V. Melnykova, O.V. Bova. **The Types of Forests at the Krasnopillya District and Their Economic Importance.**

The article present results of the analysis of natural geographic features of forests Krasnopillya district, Sumy region. Analyzed the types of forests and evident their interconnection with soil and relief of terrain. The found economic value of forests administrative district. To study the types of forests used method of mapping for spatial display them on the terrain. When writing an article based on the analysis of soil map administrative district and provided SE «Krasnopillya forestry» list of forests by major tree species was made and analyzed schematic map the types of forests Krasnopillya district by soil and plant conditions.

Keywords: forest, types of forests, Krasnopillya district.

УДК 551.509.3:504.3 (477.52)

А.О. Корнус, Д.В. Линок

ГІДРОТЕРМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ МЕЗОКЛІМАТУ ПІВНІЧНО-СХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СПОСТЕРЕЖЕНЬ 2005-2016 РОКІВ

Однією із глобальних проблем сучасності є проблема зміни клімату, а з нею і змін біокліматичних умов життя. Не є винятком і територія північно-східного регіону України, де також відбувається перебудова термічного режиму та умов зволоження. У статті дається характеристика сучасної температури повітря та кількості опадів, зафіксованих протягом 2005-2016 рр., на метеорологічних станціях, що розміщені на території північно-сходу України, досліджено динаміку названих показників протягом дванадцятирічного періоду спостережень.

Ключові слова: клімат, температура, опади, північно-східний регіон.

Постановка проблеми. Проблема кліматичних змін є однією із найглобальніших проблем людства. Практично на метеостанціях світу з року в рік фі-